

Jolanta Piwowar

Wydział Humanistyczny

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Żyrafy nadal wchodzą do szafy? Kultowe teksty z PRL-u we współczesnej przestrzeni komunikowania społecznego

Słowa kluczowe: tekst kultury, współczesna komunikacja społeczna, polski film, dyskurs publiczny, modyfikacje tekstu, kultowe teksty

Key words: text of the culture, modern social communication, Polish film, public discourse, modifications of the text, iconic texts

Współczesne definicje terminu „tekst kultury” znacznie wykraczają poza tradycyjne i potoczne rozumienie słowa „tekst”. Jego podstawowe objaśnienie opisują między innymi słowniki języka polskiego, na przykład:

tekst «ciąg zapisanych słów i zdań składających się na pewną całość wyrażającą określone treści»¹.

Pojęcie „tekst” najczęściej odnosi się do przekazów pisanych, ale przywołuje się je także w gramatyce, nauce o literaturze, semiologii i nauce o komunikowaniu. W różnych opracowaniach naukowych można znaleźć definicje tego pojęcia charakteryzujące je w sposób właściwy dla danej dyscypliny wiedzy. *Słownik terminów literackich* opisuje jego znaczenie w następujący sposób:

Tekst 1. Wypowiedź (zwłaszcza utrwalona graficznie, ale także ustna) powstała w obrębie określonego systemu językowego, stanowiąca zamkniętą i skończoną całość z punktu widzenia treściowego. W tym znaczeniu tekstem jest zarówno wypowiedź jednozdaniowa (lub równoważnik zdania), jak i wielozdaniowa (np. dzieło literackie)².

Znacznie szersze rozumienie pojęcia „tekst” proponuje semiologia:

3. W semiologii – t. kultury, każdy wewnętrznie zorganizowany według określonych reguł, znaczący wytwór kultury, np. dzieło plastyczne, strój, zachowanie realizujące pewien społecznie utrwalony wzorzec [...]³.

Teksty pełnią w kulturze różnorodne funkcje (między innymi komunikacyjne). Kompetentny uczestnik danej kultury posiada odpowiednie kompetencje

---

¹ *Tekst* [hasło], w: *Słownik języka polskiego*, [online] <<http://sjp.pwn.pl/slowniki/tekst.html>>, dostęp: 16.03.2017.

² J. Sławiński, *Słownik terminów literackich*, Wrocław 2008, s. 528.

³ Tamże.

komunikacyjne, dzięki którym jest w stanie poprawnie odczytać złożony, często wielowarstwowy pod względem semantycznym przekaz, na który napotyka w przestrzeni komunikowania społecznego. Takie kompetencje komunikacyjne łączą się z intertekstualnością⁴, która jest nieodłączną częścią szeroko rozumianej kultury. Ryszard Nycz zdefiniował intertekstualność jako „[...] aspekt ogółu własności i relacji tekstu, który wskazuje na uzależnienie jego wytwarzania i odbioru od znajomości innych tekstów”⁵. Nycz uważa, że w analizowaniu i opisywaniu intertekstualności należy uwzględniać relacje nie tylko z dziełami literackimi, lecz także z plastyką, architekturą, muzyką itp. Zdaniem Henryka Markiewicza intertekstualność łączy w sobie trzy podstawowe wyznaczniki:

- a) umieszczenie cytatów z dzieła-prototypu,
- b) wymienianie prototypu wprost, przykładowo w tytule dzieła (*Nie-boska komedia* Zygmunta Krasińskiego jako aluzja do *Boskiej komedii* Dantego),
- c) nawiązanie do prototypu w treści dzieła⁶.

Oprócz wymienionych aspektów znaczeniowych jako wykładnik intertekstualności traktowana jest również presupozycja występująca na przykład w różnego typu parodiach. Przed czytelnikiem (odbiorcą) takich tekstów kultury stawia się zadanie polegające na uwzględnieniu innych sądów niż te, które są sformułowane w tekście.

Zwolennicy opisywania procesów zachodzących w przestrzeni komunikowania społecznego jako zjawisk o charakterze semiotycznym twierdzą, że teksty uwolnione z pierwotnego kontekstu (przykładowo filmowego, literackiego) dają początek nowej jakości w komunikowaniu, wchodzą w interakcje z ludźmi, w wyniku czego powstają nowe konteksty, nowe znaczenia lub ich modyfikacje. Teksty kultury nawiązują dialog z szerszym kontekstem kulturowym i odciskają na nim trwałe ślady w postaci nowych – zmodyfikowanych – znaczeń. Takie teksty uwolnione ze swojego pierwotnego kontekstu, jeśli są odpowiednio często cytowane przez użytkowników języka i obecne w ich świadomości, zyskują status **kultowych tekstów kultury**. Ich niesłabnąca popularność widoczna jest w najróżniejszych kontekstach bez względu na upływ czasu. Niewątpliwie należą do nich teksty z niektórych filmów (zwłaszcza komedii⁷). Oto kilka wybranych przykładów:

- „Podłóż ludzka nie ma granic” (*Wyjście awaryjne*⁸).

⁴ Z intertekstualnością łączy się także hipertekstualność, która odnosi się przede wszystkim do tekstów obecnych w przestrzeni internetowej. Hipertekstem nazywa się każdy tekst pozostający w realizacji do tekstu wcześniejszego, będący jego przekształceniem, tekst uzyskany przez transformację (wprowadzenie określonych typów modyfikacji) lub naśladownictwo. Zob. *Słownik pojęć i tekstów kultury*, red. E. Szczęśna, Warszawa 2002, s. 307.

⁵ R. Nycz, *Intertekstualność i jej zakresy*, w: tegoż, *Tekstowy świat. Poststrukturalizm a wiedza o literaturze*, Warszawa 1995, s. 82.

⁶ H. Markiewicz, *Odmiany intertekstualności*, w: tegoż, *Literaturoznawstwo i jego sąsiedztwa*, Warszawa 1989, s. 212.

⁷ Szczególne miejsce wśród tych tekstów zajmują cytaty pochodzące z komedii Stanisława Barei. Tak silnie zakorzeniły się w świadomości Polaków, że są określane wspólnym mianem „bareizmy”.

⁸ *Wyjście awaryjne* (1982), reż. Roman Załuski.

- „Kargul, podejdz no do płota” (*Sami swoi*⁹).
- „Sąd sądem, a sprawiedliwość musi być po naszej stronie” (*Sami swoi*).
- „Dzień dobry, zastałem Jolkę?” (*Seksmisja*¹⁰).
- „To jeszcze ja – Jarzabek Waclaw, bo w zeszłym tygodniu nie mówiłem, bo byłem chory. Mam zwolnienie. Łubu dubu, łubu dubu, niech żyje nam prezes naszego klubu. Niech żyje nam! To śpiewałem ja – Jarzabek” (*Miś*¹¹).
- „Oczko mu się odlepiło. Temu misiu” (*Miś*).
- „Ja rozumiem, że wam jest zimno, ale jak jest zima, to musi być zimno!” (*Miś*).
- „Słuszną linię ma nasza władza” (*Miś*).
- „Bohaterów, prądem?” (*Seksmisja*).
- „Kobieta mnie bije” (*Seksmisja*).
- „Żyrafy wchodzą do szafy. Pawiany wchodzą na ściany” (*Rozmowy kontrolowane*¹²).
- „To jest moja żona lafirynda, a to jest mój najlepszy przyjaciel” (*Kiler*¹³).

Takich kultowych tekstów (sprzed kilku, kilkunastu, a nawet kilkudziesięciu lat), które ciągle są obecne w przestrzeni komunikowania społecznego, jest oczywiście znacznie więcej. Jak te teksty współcześnie funkcjonują w różnych interakcjach komunikacyjnych, czy są nadal znane i popularne, czy ich znaczenie, pomimo upływu czasu, jest tożsame z tym, które było zawarte w pierwotnych kontekstach, czy podlega modyfikacjom? Odpowiedzi na te pytania poznamy wówczas, gdy zanalizujemy współczesne sposoby ich przywoływania w codziennych sytuacjach komunikacyjnych¹⁴. Oto wybrane przykłady:

1. „Żyrafy wchodzą do szafy” (*Rozmowy kontrolowane*) – zacytowane słowa pojawiły się w jednej ze scen podczas rozmowy ciotki Lusi i Molibdena przed wejściem do jej domu, gdy ukrywał się w nim Ryszard Ochódzki:

Ciotka Lusia: Ktoś pukał?

Molibden: Tak, to ja. Dzień dobry pani.

Ciotka Lusia: Słucham pana.

Molibden: Jestem przyjacielem Ryszarda.

Ciotka Lusia: Dzień dobry, proszę bardzo. Chwileczkę, jakiego Ryszarda?

Molibden: Ochódzkiego, pani siostrzeńca.

Ciotka Lusia: Aha, proszę. Hasło pan zna?

Molibden: Jakie hasło?

Ciotka Lusia: „Żyrafy wchodzą do szafy”.

Molibden: Oczywiście, że znam.

Ciotka Lusia: Musi pan je powiedzieć.

Molibden: Naturalnie: „Żyrafy wchodzą do szafy”.

Ciotka Lusia: „Pawiany wchodzą na ściany”. Proszę bardzo pana, proszę.

⁹ *Sami swoi* (1967), reż. Sylwester Chęciński.

¹⁰ *Seksmisja* (1983), reż. Juliusz Machulski.

¹¹ *Miś* (1980), reż. Stanisław Bareja.

¹² *Rozmowy kontrolowane* (1991), reż. Sylwester Chęciński.

¹³ *Kiler* (1997), reż. Juliusz Machulski.

¹⁴ Niniejszy artykuł jest kolejnym tekstem poświęconym tej tematyce. We wcześniejszych opracowaniach analizowałam współczesne realizacje cytatów z *Misia*, takich jak: „Słuszną linię ma nasza władza” oraz „Jak jest zima, to musi być zimno”. Zob. J. Piwowar, *Kultowe teksty z PRL-u we współczesnej przestrzeni komunikowania społecznego*, w: *PRL-owskie (re)sentymenty* (w druku).

Wydawać by się mogło, że cytat „Żyrafy wchodzą do szafy” nie jest zbyt często przywoływany przez współczesnych użytkowników języka polskiego. Jednak przeprowadzona analiza różnych najnowszych tekstów, które są obecne w przestrzeni komunikowania, świadczy o tym, że jego frekwencja jest znacznie wyższa, niż mogłoby się wydawać¹⁵. Trzeba też zauważyć, że tekst pierwotny bywa poddawany różnym modyfikacjom. Oto kilka wybranych przykładów jego zastosowania:

- 1.1. Cytat ten wykorzystana jako nazwę swojego bloga Natalia Penar. Oferuje ona zainteresowanym różne usługi i pomoc w doborze stylizacji: personal shopper, fof by nath, personal style i in.:

ŻYRAFY WYCHODZĄ Z SZAFY by Natalia Penar
Personal shopper, fof by nath, personal style, street f¹⁶

Modyfikacja tekstu pierwotnego polega nie tylko na zastąpieniu osobowej formy czasownika *wchodzą* tą samą formą innego czasownika: *wychodzą*, lecz także ma wymiar semantyczny, ponieważ prefiksy *w-* i *wy-* modyfikują znaczenie związane z relacjami przestrzennymi, które opisują te czasowniki (do środka: *wchodzić* do kogo? czego?; na zewnątrz: *wychodzić* z kogo? czego?).

- 1.2. W dobie zakupów internetowych są dostępne także e-szafy. Gdy brakuje miejsca w domu, zamiast kupować większe mieszkanie, wystarczy zamówić odpowiednią szafę, która wszystko pomieści:

Żyrafy wchodzą do e-szafy

Kiedy nie masz już miejsca i zielonego pojęcia, co zrobić z rzeczami, to nie znaczy, że musisz kupić większe mieszkanie. Wystarczy, że wynajmiesz szafę z dojazdem do domu. Oto www.wiecejmiejsca.pl, modelowe połączenie e-biznesu z realną gospodarką¹⁷.

- 1.3. Nieco inne nawiązanie znalazło się także w jednym z tekstów opublikowanych na *Blogu Mamy i Taty*. Jest w nim mowa między innymi o ofercie sklepu z artykułami dla dzieci, który nosi nazwę (skröconą w stosunku do oryginału) „Żyrafy z szafy”:

żyrafy wchodzą do szafy, pawiany wchodzą na ściany

A potem takie Żyrafy z szafy oferują świecące żarówki, pościel dla dzieciaków, które nie wiedzą co to strach albo skarbonkę, która się nie rozbija. Jest też pościel rockowa albo ciasteczkowe i chmurkowe naklejki. No i cała masa fajności dla małych fanek i fanów Pippi, piratów albo... pirackiej Pippi :) A nawet dla miłośników pojazdów wszelakich!

¹⁵ Zob. na przykład hasło reklamowe firmy produkującej szafy: *Żyrafy wchodzą do szafy*, [online] <<http://jankowskimarek.pl/2016/05/zyrafy-wchodza-do-szafy/>>, dostęp: 15.02.2017.

¹⁶ *Żyrafy wychodzą z szafy*, [online] <<http://modnie-zyrafywychodzazszafy.blogspot.com>>, dostęp: 11.03.2017. W cytatach zachowano pisownię oryginalną.

¹⁷ *Żyrafy wchodzą do e-szafy*, [online] <<https://www.wiecejmiejsca.pl/publikacje/zyrafy-wchodza-do-e-szafy/>>, dostęp: 15.02.2017.

Ciekawe co najbardziej spodobałoby się pewnemu bardzo dzielnemu chłopczykowi, który zaczyna zupełnie samodzielnie stać :))

Właścicielki sklepu Żyrafy z szafy nie tylko wyszukują powyższe cuda, ale prowadzą też bardzo inspirującego bloga, którego będziemy czytać!¹⁸

- 1.4. Na stronie internetowej żaglowca Generał Zaruski umieszczono wzmiankę na temat wizyty edukacyjnej cztero- i pięcioletków z przedszkola „Żyrafa”. W tekście znalazło się również odwołanie do cytatu z filmu *Rozmowy kontrolowane* „Żyrafy wchodzą do szafy” (tym razem bez wprowadzania modyfikacji) wyłącznie jako nawiązanie do nazwy przedszkola:

Żyrafy wchodzą do szafy... ;):)

Z wizytą na Zaruskiego przyszły dziś 4-5 latki z przedszkola „Żyrafa”.

Powodem było uczestnictwo w specjalnym programie, pokazującym różne dorosłe zawody, różne dorosłe obiekty i urządzenia. Wszystko tak uczenie brzmi, a tak naprawdę chodzi o to, że każdy w przedszkolu chce zostać albo strażakiem albo żołnierzem albo marynarzem. My wybieramy to trzecie... ;):)

Spotkanie z takimi maluchami to nie lada wyzwanie ;):). Było bardzo gwarno i wesoło, a nasza załoga oficerska mogła się dowiedzieć np. że jak jest burza, to są grzmoty, albo że w takim jednym filmie to statkiem wozili dinozaury... ;):).

*Dziękujemy za wesołe odwiedziny i pozdrawiamy małe „Żyrafki” ;):)*¹⁹

- 1.5. Omawiany cytat został wykorzystany do zareklamowania wrocławskiego ogrodu zoologicznego (w tym zbudowanego tam w 2014 roku afrykarium). Na stronie internetowej firmy TripAdvisor Polska, jako ilustrację recenzji zatytułowanej „Obowiązkowa pozycja!” i dotyczącej tematu *Wrocław Zoo & Afrykarium*, zamieszczono zdjęcie podpisane:

Żyrafy nie wchodzą do szafy!²⁰

- 1.6. Podobne nawiązanie tematyczne dotyczy także innego ogrodu zoologicznego. Tym razem chodzi o żyrafy z gdańskiego zoo:

Żyrafy wchodzą do szafy? Nie! Pod parasol

Żyrafy z gdańskiego zoo nic nie robią sobie ze znanego powiedzenia i zamiast do szafy wchodzi... pod parasol!

Wacek (3 l.), Ludek (3 l.), Gucio (4 l.) i Tofik (4 l.) nie muszą się martwić zarem z nieba. Ich opiekunowie zadbali, by zwierzaki miały się gdzie schronić, gdy słońce zacznie im dokuczać. Cała czwórka żyraf ochocho pakuje się właśnie

¹⁸ *Żyrafy wchodzą do szafy, pawiany wchodzą na ściany*, [online] <<http://blogmamyitaty.blogspot.com/2011/05/zyrafy-wchodza-do-szafy-pawiany-wchodza.html>>, dostęp: 18.02.2017.

¹⁹ *Żyrafy wchodzą do szafy... ;):)*. *Z wizytą na Zaruskiego przyszły dziś 4-5 latki z przedszkola „Żyrafa”*, [online] <http://www.zaruski.pl/doc_510.html>, dostęp: 19.02.2017.

²⁰ [Zdjęcie zatytułowane „Żyrafy nie wchodzą do szafy!”], [online] <https://pl.tripadvisor.com/LocationPhotoDirectLink-g274812-d1536697-i172622668-Wroclaw_Zoo_Afrykarium-Wroclaw_Lower_Silesia_Province_Southern_Poland.html>, dostęp: 11.03.2017. Zdjęcie przedstawia cztery żyrafy na wybiegu przed budynkiem żyrafiarni we wrocławskim zoo.

pod parasol. I to nie byle jaki! Ogromny i zaprojektowany specjalnie dla nich. Takie cacko ma aż... 7 metrów wysokości! Jest porządne, metalowe i pokryte trzcina. To ulubiona „zabawka” żyraf. Nie tylko ze względu na to, że daje cień. – Właśnie pod tym parasolem dostają coś nie tylko dla ducha, ale i ciała, bo smakołyki – mówi Andrzej Gutowski z zoo w Gdańsku. – Wkładamy je do specjalnego kosza, który przymocowany jest na odpowiedniej wysokości²¹.

- 1.7. Omawiany tekst „Żyrafy wchodzą do szafy” posłużył jako element użyty w zapowiedzi wydarzenia kulturalnego, jakim jest Festiwal Filmów Fabularnych. Charakterystyczną cechą tego użycia jest to, że festiwal został powiązany z cytatem zaczerpniętym z filmu – z *Rejsu*²² („Geografia i przyroda, czyli żyrafy wchodzą do szafy – w tak pięknych okolicznościach przyrody...”):

W poniedziałek, w pięknych okolicznościach przyrody rusza 33 Festiwal Filmów Fabularnych. Czy wśród 69 filmów stających do konkursu znajdują się takie, z których dialogi na stałe wejdą do naszego języka, jak te przypominane poniżej?

Geografia i przyroda, czyli żyrafy wchodzą do szafy
– w tak pięknych okolicznościach przyrody...
(*Rejs*)²³.

- 1.8. Dość nietypowym przykładem użycia tego cytatu jest umieszczenie go w kontekście poradnika dla osób, które chcą się pozbyć natrętnego telemarketera:

W sieci można znaleźć wiele ciekawych pomysłów na pozbycie się telemarketera. Jedni radzą, aby odpowiadać na zadane pytanie w języku obcym, inni proponują, aby powiedzieć coś zupełnie niezwiązanego z tematem rozmowy, np: „żyrafy wchodzą do szafy, a słonie wiszą na ognie”. Zapewne wytrąci to „z rytmu” marketera, który wygłasza do nas wyuczoną na pamięć formułkę²⁴.

Wszechstronne możliwości współczesnego wykorzystania omawianego cytatu nie kończą się na podanych przykładach. Jak się okazuje, może on być zapowiedzią skrajnie różnych obszarów znaczeniowych poruszanych we współczesnej przestrzeni komunikowania społecznego. Świadczą o tym choćby dwa kolejne przykłady tekstów.

- 1.9. Jeden spośród nich odnosi się do tytułu konferencji – rekolekcji religijnych wygłoszonych przez o. Adama Szustaka. Fragment oryginalnego cytatu z filmu został zmodyfikowany („Żyrafy wychodzą z szafy”), zamiast jego

²¹ M. Fenrych, *Żyrafy wchodzą do szafy? Nie! Pod parasol*, [online] <<http://www.fakt.pl/wydarzenia/polska/zyrafy-wchodza-do-szafy-nie-pod-parasol/8rkk1we>>, dostęp: 12.02.2017.

²² Słowa „w tak pięknych okolicznościach przyrody” są zaczerpnięte z kultowego filmu komediowego *Rejs* (1970), reż. Marek Piwowski.

²³ R. Moroz, G. Pewińska, *Dialogi, które weszły na stałe z filmu do naszego języka*, [online] <<http://warszawa.naszemiasto.pl/archiwum/dialogi-ktore-weszly-na-stale-z-filmu-do-naszego-jezyka,1779410,art,t,id,tm.html>>, dostęp: 18.02.2017.

²⁴ „Żyrafy wchodzą do szafy...” czyli jak pozbyć się natrętnych telemarketerów, [online] <<http://finanse.wp.pl/kat,1033691,title,Zyrafy-wchodza-do-szafy-czyli-jak-pozbyc-sie-natretnych-telemarketerow,wid,17078972,wiadomosc.html?ticaid=118b58>>, dostęp: 14.03.2017.

dalszej części wprowadzono rozszerzenie – człon zdania złożonego o charakterze synonimicznym: „czyli życie na maksa”:

Żyrafy wychodzą z szafy, czyli życie na maksa

Wysłuchaj trwającej 77 minut konferencji „Żyrafy wychodzą z szafy, czyli życie na maksa”. Konferencję wygłosił o. Adam Szustak w dniu 4 grudnia 2014 na UKSW w Warszawie²⁵.

- 1.10. Drugi fragment (bez wprowadzania modyfikacji pierwotnego brzmienia) zawiera nawiązanie do filmu *Miś* (cyt.: „Nie mylić z dziedzicem Pruskim”). Wypowiedź odnosi się do powstania agencji towarzyskiej, która ma swoją siedzibę w dwustuletniej kamienicy w Bydgoszczy:

Felieton – Sobotobibok. Żyrafy wchodzą do szafy

Mamy w Bydgoszczy nową atrakcję turystyczną. W zabytkowej ponad dwustuletniej kamienicy, w której spał król pruski (nie mylić z dziedzicem Pruskim), jest agencja towarzyska. W drodze do niej, wycieczki eroturystów mogą też podziwiać współczesne inskrypcje na ścianach. Wykapana „Seksmisja”, chciałoby się powiedzieć nawet „niezły macie tu burdel, siostry”.

Wreszcie udało się nam porozmawiać z miejskim konserwatorem zabytków. Wcześniej, przez jakieś dwa tygodnie, próbowaliśmy wytłumaczyć rzecznikowi ratusza, że „Rozmowy kontrolowane”, czyli odpowiedzi na pytania wysyłane pocztą elektroniczną przefiltrowane przez biuro prasowe, będą sztamkowe, nudne i martwe. Ciężko było, ale się udało. Gdyby w przyszłości sytuacja się powtórzyła, użyjemy hasła „Żyrafy wchodzą do szafy”. Przypominam, że odzew brzmi: „Pawiany wchodzą na ściany”²⁶.

W tym tekście jest więcej nawiązań do znanych filmów (komedii), na przykład do *Seksmisji* (cyt. „Niezły macie tu burdel, siostry”). Ten ostatni cytat stanowi przykład asocjacji intertekstualnej, która bezpośrednio dotyczy tematu felietonu – agencji towarzyskiej. Chodzi tu o potoczne (według klasyfikacji słownikowej – pospolite) i dwuznaczne określenie agencji towarzyskiej, czyli burdelu:

burdel

1. *posp.* «dom publiczny»

2. *posp.* «wielki bałagan lub miejsce, w którym jest wielki bałagan»²⁷.

Podobne przykłady można mnożyć. Jak widać, pojemność znaczeniowa i uniwersalny charakter tego cytatu dają różne możliwości jego wykorzystania i wyzwalają kreatywność współczesnych użytkowników języka. Przytoczone przykłady nawiązują do różnych sfer życia społecznego. Raz są to tematy związane

²⁵ Żyrafy wychodzą z szafy, czyli życie na maksa, [online] <<http://adamszustak.pl/zyrafy-wychodza-z-szafy-czyli-zycie-na-maksa/>>, dostęp: 12.03.2017.

²⁶ Myga M., Felieton – Sobotobibok. Żyrafy wchodzą do szafy, [online] <<http://www.pomorska.pl/wiadomosci/bydgoszcz/art/7085707,felieton-sobotobibok-zyrafy-wchodza-do-szafy,id,t.html>>, dostęp: 12.02.2017.

²⁷ Burdel [hasło], w: Słownik języka polskiego, [online] <<http://sjp.pwn.pl/szukaj/burdel.html>>, dostęp: 16.03.2017.

na przykład z zakupami, kształtowaniem postaw konsumenckich (zwłaszcza najmłodszych, których producenci kuszą różnymi atrakcyjnie wyglądającymi produktami), innym razem odwołują się do wydarzeń kulturalnych (na przykład Festiwalu Filmów Fabularnych), głoszenia rekolekcji przez duchownych, wycieczki przedszkolaków do jednostki wojskowej czy też tak pospolitych spraw codziennych omawianych przez media, jak na przykład sposoby radzenia sobie z natrętnymi telemarketerami, namawiającymi do skorzystania z jedynej okazji zakupu jakiegoś produktu, lub powstanie agencji towarzyskiej. W tekście ostatniego przykładu mamy do czynienia z wielowarstwową intertekstualnością. Polega ona na przeplataniu się wątków i cytatów pochodzących z różnych filmów. Sieć powiązań aktualnego tematu z wieloma innymi tekstami źródłowymi tworzy dużo bardziej złożony układ odniesień, który wyraźnie łączy się także z hipertekstualnością w przestrzeni komunikacji internetowej.

2. Podobne cechy posiada również inny kultowy cytat, „Nie ze mną te numery, Brunner”, zaczerpnięty z kultowego telewizyjnego serialu *Stawka większa niż życie*²⁸. Ten tekst zna niemal każdy Polak, stale pojawia się on we współczesnych wypowiedziach na różne tematy. O jego popularności, pojemności znaczeniowej oraz uniwersalności (pomimo upływu lat od premiery filmu w 1968 roku) świadczy liczba tekstów²⁹, które się do niego odwołują, na przykład dźwigowy Zygmunt Kotek (z serialu telewizyjnego *Alternatywy 4*³⁰) tak mówił do współlokatora Zdzisława Kołka:

Chciałeś mnie mały przechytrzyć co? Zblatować sobie komitet? He, he. Nie ze mną te numery Bruner! Siedzimy tutaj razem i kwita! Żadnych sztuczek³¹.

Podczas lektury współczesnych tekstów, w których omawiana fraza jest cytowana, można nabrać przekonania, że frekwencja tego cytatu ciągle rośnie i znajduje on swoje realizacje w bardzo wielu wypowiedziach na różne tematy. Charakterystyczne dla jego pisowni jest również to, że w nazwisku Brunner (we współczesnych tekstach) nie występuje geminata *-nn-*, co świadczy o spolszczonej wymowie tego nazwiska.

Poniżej cytuję kilka wybranych przykładów świadczących o popularności tego powiedzenia.

2.1. Omawiany tekst znalazł się między innymi w wypowiedzi Lecha Wałęsy w związku z oskarżeniami o współpracę ze Służbą Bezpieczeństwa jako TW „Bolek”:

Wczoraj szef gdańskiego IPN poinformował, że Lech Wałęsa odrzucił proponowaną formę debaty nt. jego związków z SB. Sławomir Cenckiewicz przytoczył treść SMSa, który Wałęsa miał przesłać dyrektorowi Instytutu.

²⁸ *Stawka większa niż życie* (1968–1969), reż. Janusz Morgenstern, Andrzej Konic.

²⁹ Teksty opublikowane na stronach WWW są dużo bardziej przydatne do takich analiz, ponieważ zazwyczaj docierają do większej liczby odbiorców niż te publikowane w sposób tradycyjny.

³⁰ *Alternatywy 4* (1986), reż. Stanisław Bareja.

³¹ *Dialogi. „Komisja rozjemcza”*, [online] <www.alternatywy4.net/dg,komisja-rozjemcza,921.html>, dostęp: 21.02.2017.

„Znajomi z IPN mówią mi, że biedny dyrektor IPN w Gdańsku – Miroslaw Golon dostał od Wałęsy w nocy smsa o treści: „nie ze mną te numery Bruner”. Mrożąca krew w żyłach dramaturgia...” – napisał na portalu społecznościowym historyk Sławomir Cenckiewicz, Pełnomocnik Ministra Obrony Narodowej ds. Reformy Archiwów Wojskowych³².

2.2. Z powodzeniem można ten cytat wykorzystywać także w dyskursie publicznym na tematy finansowe, ekonomiczne, w sprawach dotyczących zasad wynagradzania pracowników itp.:

2.2.1. Re: nie ze mną te numery Bruner

Nie chodzi tylko o to, aby Ci ludzie mieli płacone za wyniki, a nie tylko za to, że są. Podstawowa pensja i bonusy za dobre wyniki w spółce, proste jak drut, specjalistów należy wynagradzać, ale za dobrze wykonaną pracę, a nie tylko za przychodzenie do pracy³³.

2.2.2. kayoo

Nie ze mną te numery, Bruner. Środki wycofałem jeszcze w czerwcu, zapomniałem tylko o naliczonych odsetkach. Tym razem pamiętałem, ale dwa cykle wstecz niestety nie i wtedy oszczędności trzymałem na kilku innych kontach oszczędnościowych.

Pozdr
k³⁴

2.2.3. ~Nie ze mną te numery Bruner: Pewnie będzie więcej poszkodowanych, tym bardziej, że pismo ma formę ponaglenia do zapłaty, a adres Czerniakowska 100. Tylko czujne oko sekretarki/asystentki może ustrzec przed takimi naciągaczami. Zresztą to nie jedyna firma, która wpadła na taki pomysł szybkiego zarobku. Taki sam interes zwyżył Pan z Bydgoszczy, tylko jest mniej pazerny (100 zł). Cwaniackie też jest zawieranie umów telefonicznie na zakup wolnych domen po gigantycznych cenach, które można samodzielnie zarejestrować w Nasku i mieć za 1 zł³⁵.

Teksty, w których cytowane jest powiedzenie „Nie ze mną te numery, Bruner”, doskonale oddają charakter wypowiedzi różnych osób w określonych sytuacjach komunikacyjnych. Raz używa go osoba, która uniknęła straty finansowej dzięki swojej przezorności i zapobiegliwości, innym razem pojawiło się w kontekście opisywanego oszustwa naciągaczy, którzy wyłudniają od firm opłaty (na przykład za usługi internetowe).

³² Wałęsa do szefa gdańskiego IPN: „Nie ze mną te numery Bruner”, [online] <<https://kresy.pl/wydarzenia/walesa-do-szefa-gdanskiego-ipn-nie-ze-mna-te-numery-bruner/>>, dostęp: 16.03.2017.

³³ [Wątek: Nie ze mną te numery Bruner], [online] <http://www.bankier.pl/forum/temat_renie-ze-mna-te-numery-bruner,18877061.html>, dostęp: 17.03.2017.

³⁴ Zob. [online] <<https://www.mbank.pl/forum/watek,999003,bgz-optima,23.html>>, dostęp: 17.03.2017.

³⁵ Kancelaria oszukiwała przedsiębiorców, [online] <<http://wiadomosci.onet.pl/forum/kancelaria-oszukiwala-przedsiębiorcow-nawet-tysiac,737660,czytaj-popularne.html>>, dostęp: 17.03.2017.

2.3. Wśród innych zastosowań tego tekstu można też wskazać konteksty dotyczące omówienia książki poświęconej różnym przejawom manipulacji, wyceny zużytych katalizatorów, opisowi zalet brania udziału w biegach i maratonach (w przykładzie 2.3.1 oraz 2.3.2 omawiana fraza została użyta w tytule przytoczonego tekstu):

2.3.1. Nie ze mną te numery Bruner. O manipulowaniu

Wszystkim czytelnikom poprzedniego tekstu gorąco polecam książkę Roberta Cialdini „Wywieranie wpływu na ludzi teoria i praktyka.” Powinna być obowiązkową lekturą już w szkole średniej, a nie dopiero na wydziałach socjologii i psychologii. Cialdini na licznych przykładach pokazuje i objaśnia klasyczne metody manipulowania ludźmi.

Większość z nich opiera się na odruchach wdrukowanych tak głęboko, że uniemożliwiają człowiekowi refleksję i prawidłową ocenę sytuacji.

Podstawową zasadą regulującą relacje międzyludzkie jest – jak twierdzi Cialdini – zasada wzajemności. Wykorzystują to na przykład wynawcy (prawdziwi lub nie) ruchu Kryszna ofiarowujący na lotniskach podróżnym kwiat, aby natychmiast zażądać od nich pieniędzy. Kilka lat temu na Okęciu pewien młodzian w pomarańczowej szacie wetknął mi przez zaskoczenie do ręki tulipana. Powiedziałam, że nie życzę sobie żadnych prezentów, ale ponieważ nie chciał kwiatka odebrać, rzuciłam go na ziemię. Pamiętam oburzone spojrzenia naiwnych podróżnych, którzy za chwilę – robiąc dobrą minę do złej gry – wykupywali się nachalnemu kwestorowi.

Jeszcze silniej działa zasada zobowiązania i konsekwencji. Manipulator wmawia ci jakieś zobowiązanie lub poglądy żeby zmusić cię do korzystnej dla niego reakcji. Każdy z nas zna to z autopsji.

Na Placu Bankowym zaczepia mnie dziewczyna i pyta czy zapłaciłabym za trzymaną przez nią w rękę pastę do zębów, nieznannej mi firmy, 20 złotych. „*Na pewno nie*” – odpowiadam odruchowo i to jest błąd. Należy nic nie odpowiadać i nie nawiązywać kontaktu wzrokowego.

„*Gratuluje znajomości rynku*” – tokuje dziewczyna – „*zapłaci pani za pastę tylko 10 złotych*” i wrzuca mi ją do siatki. „*Nic nie zapłacę, bo jej nie kupię*” odpowiadam, ale dziewczyna nie chce pasty przyjąć i twierdzi, że zawarłam z nią ustną umowę. Tym razem wystarczyła groźba, że pasta znajdzie się w kałuży³⁶.

2.3.2. Nie ze mną te numery, Brunner – ja dobrze słyszę, co tam w środku siedzi

Wystarczy przesłać zdjęcie zużytego katalizatora. Nie warto więc tracić czasu na przejazdy do punktów skupu katalizatorów w celu wyceny urządzenia.

³⁶ I. Brodacka, *Nie ze mną te numery Bruner. O manipulowaniu*, [online] <http://dakowski.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=6891&Itemid=44>, dostęp: 17.03.2017.

Specjaliści UniMetal Recycling wyceniają zużyte katalizatory choćby na podstawie zdjęcia przesłanego mailem lub telefonem komórkowym. W kilka sekund. Służą pomocą prawną przy wypełnianiu i kompletowaniu dokumentów oddania urządzenia do recyklingu. Bezpłatnie wykonują wycięcie monolitu z katalizatorów³⁷.

- 2.3.3. Tłumy na starcie, kapitalna Agnieszka Gortel-Maciuk, łaskawa pogoda, mnóstwo pozytywnej wielkopolskiej energii i ponad 2 tysiące zawodników, którzy pobiegli razem dla Kasi. Za nami 17. PKO Poznań Maraton.

[...] Idąc kobiecym tropem przedstawmy dwie pozytywne biegaczki z Murowanej Gośliny. Agnieszka i Basia, czterdziestoletnie przyjaciółki. Agnieszka spokojna, a Basia to wulkan energii. Lepiej pobiegła ta wy-ciszona.

– *Pierwszy raz biegłam w maratonie. 3.56 to chyba niezły czas. Jestem zadowolona. Tym bardziej, że mam dom na głowie, dwójkę dzieciaków i pracuję na półtora etatu w szpitalu jako pielęgniarka. Pyta pan jak znalazłam czas na przygotowania do maratonu? Kwestia organizacji. Nie będę bić piany i udawać bohaterki. Powiem po prostu, że się da i już. Dom, praca, dzieci to żadne wytłumaczenie. Dla mnie żadne. Inni mogą się tak tłumaczyć – zakończyła.*

– *Aga się nie docenia. Mówi, że pracuje na półtora etatu w szpitalu. Moim zdaniem pracuje na cztery i pół. Prowadzenie domu, wychowanie dzieci i wyręczanie męża to trzy dodatkowe. Ja mam to samo – stwierdziła Basia i dalej opowiadała już o samym biegu. – Wspaniali kibice na trasie, potwierdziło się to, co mówili moi znajomi, którzy biegli już w Poznaniu. Nie wiem, czy dzięki nim, czy dzięki pozytywnemu nastawieniu, ale nie miałam na trasie żadnych kryzysów. Nic mnie nie bolało, nie cierpiałam ani chwili. Ile to się nasłuchałam o „ścianach”, o walce ze sobą, żeby nie zejść z trasy. Nie ze mną takie numery Bruner. Dodam jednak, że pokonałam trasę w nieco ponad 5 godzin, więc może dlatego było ze mną tak dobrze – podsumowała³⁸.*

- 2.4. Powiedzenie „Nie ze mną te numery, Brunner” (ze względu na swój ponadczasowy i uniwersalny charakter) ma zastosowanie także w komentarzach na temat różnorodnych zjawisk współczesnej popkultury. Wiele tych tekstów notuje między innymi Narodowy Korpus Języka Polskiego, na przykład:

³⁷ *Nie ze mną te numery, Brunner – ja dobrze słyszę, co tam w środku siedzi*, [online] <<http://portalpolski.pl/polska/nie-ze-mna-te-numery-brunner--ja-dobrze-slysze-co-tam-w-srodku-siedzi-27196.text.htm>>, dostęp: 17.03.2017.

³⁸ K. Łoniewski, *W Poznaniu maratończycy dali radę*, [online] <<http://www.biegajmyrazem.pkobp.pl/aktualnosci/w-poznaniu-maratonczy-cy-dali-rade/>>, dostęp: 17.03.2017.

Tytuł: *Mea pulpa, czyli kronika popkulturalna Kuby Wojewódzkiego*
 Wydawca: POLITYKA Spółdzielnia Pracy
 Źródło: Polityka nr 33 (2718)
 Autorzy: Kuba Wojewódzki,
 Data publikacji: 2009-08-15

- Lech Wałęsa, absolutna ikona popkultury, stawiana w tym samym szeregu symboli co usta Micka Jaggera czy ucho van Gogha, pokazał, że dziedzictwo polskiego show-biznesu nie jest mu obce. Gdy w TVN 24 odpowiadał na zaproszenie prezydenta Lecha Kaczyńskiego, użył kultowego zwrotu „nie ze mną te numery Bruner”. Szybko zadzwoniliśmy do Brunera. Nie poczuł się dotknięty³⁹.

W Narodowym Korpusie Języka Polskiego fraza „Nie ze mną te numery, Bruner” jest notowana ponad 20 razy. Jeden z zacytowanych przykładów jest doskonałym podsumowaniem nawiązującym do popularności tego tekstu we współczesnej przestrzeni komunikowania społecznego – na temat tej popularności wypowiedział się sam serialowy Bruner, czyli Emil Karewicz:

Tytuł: *Nie lubię się nudzić*
 Wydawca: Oddział Prasa Łódzka
 Źródło: Express Ilustrowany
 Autorzy: Renata Sas,
 Data publikacji: 2003-03-08

[...] Emil Karewicz właśnie kończy osiemdziesiątkę. Etatowy „twardziel” i „czarny charakter” polskiego ekranu zdobył sympatię nade wszystko jako stanowczy król Jagiełło i nieprzewidywalny Bruner.

Od lat z obiegu nie wychodzi zwrot „nie ze mną te numery, Bruner” ale równie popularne stało się określenie: „Bruner, ty świnió”.

– Nie wiem skąd się wzięło, bo w filmie go nie ma. – mówi Emil Karewicz. – Bruner, to była jedna z ciekawszych postaci jakie zagrałem, choć miałem już wcześniej „na sumieniu” m.in. kilku esesmanów. Rola w „Stawce większej niż życie” (miałem wystąpić w jednym odcinku, zjawiłem się w pięciu) sprawiła, że przez jakiś czas reżyserzy bali się mnie obsadzać. Czy zawód aktora był tym wymarzoną od dzieciństwa? – O tak. W moim rodzinnym Wilnie zaczynałem od szkolnego teatryku⁴⁰.

Skąd ta popularność powiedzenia „Nie ze mną te numery, Bruner”? Zapewne bierze się ona głównie stąd, że doskonale oddaje jedną z ważniejszych cech mentalności Polaków. Działa jak hasło będące ostrzeżeniem, że osoba, która je wypowiada, nie da się oszukać, wie, jakie są intencje jej rozmówcy, nie da się zapędzić w kozi róg – w każdej sytuacji wyjdzie na swoje. Ta cecha jest często widoczna choćby w licznych dowcipach, które opowiadają Polacy, na przykład w serii pod wspólnym tytułem „Polak, Rusek i inni”:

Szatan wysłał małego diabełka po dary.
 Diabełek idzie do Rosji i mówi:
 – Jestem diabełkiem z małym kubełkiem, dajcie mi jakiś dar.

³⁹ Narodowy Korpus Języka Polskiego, [online] <<http://www.nkjp.uni.lodz.pl/index.jsp>>, dostęp: 16.03.2017.

⁴⁰ Tamże.

Rosjanie mówią:

– My nie mamy kasy, więc dajemy ci wódki.

Następnie idzie do Niemiec i mówi:

– Jestem diabełkiem z małym kubelkiem, dajcie mi jakiś dar.

Na to Niemcy: – My jesteśmy dosyć bogatym krajem, więc dajemy ci euro.

Potem mały diabełek idzie do Polski i mówi:

– Jestem diabełkiem z małym... Gdzie mój kubek?⁴¹

Zacytowane przykłady najnowszych tekstów pokazują jedynie niewielką część możliwości zastosowania omawianego cytatu we współczesnej przestrzeni komunikowania społecznego. Pojawia się on zarówno w debacie politycznej (na przykład na temat przeszłości i współpracy ze służbami z czasów PRL-u), w debacie publicznej na temat finansów, w dyskursie na tematy ekonomiczne, techniczne, jak i w tekstach o tematyce sportowej, w odniesieniu do treści recenzowanych książek czy też w debacie na temat współczesnych zjawisk popkultury oraz w wielu innych kontekstach. Omawiany przykład niezmiennie charakteryzuje mentalność także współczesnych Polaków. Tym, co różni najnowsze sposoby przekształcania opisanych tekstów, jest przede wszystkim sposób ich cytowania. Zwrot „Nie ze mną te numery, Brunner” jest stosowany tylko w wersji oryginalnej (jedyna modyfikacja ogranicza się do braku geminaty spółgłosek *-nn-* w zapisie), natomiast „Żyrafy wchodzą do szafy” często podlega różnym modyfikacjom, które kierują odczytywane znaczenie tekstu na nowe obszary znaczeniowe lub nowe płaszczyzny kontekstów interpretacyjnych, na przykład:

- 1) wprowadzane są modyfikacje leksykalne, które w jakimś stopniu zmieniają ogólną charakterystykę semantyczną tekstu pierwotnego („Żyrafy **wychodzą** z szafy” – zamiast „Żyrafy **wchodzą** do szafy” – lub „Żyrafy wchodzą do **e-szafy**”);
- 2) czasem modyfikacje leksykalne tekstu polegają na skróceniu jego wersji oryginalnej, na przykład „Żyrafy **z** szafy”;
- 3) wprowadza się również modyfikacje w postaci kontaminacji kilku tekstów zaczerpniętych z różnych źródeł, na przykład: „Geografia i przyroda, czyli **żyrafy wchodzą do szafy – w tak pięknych okolicznościach przyrody**”.

Podobnych tekstów, które nawiązują w swej treści do popularnych filmów i seriali, jest bardzo dużo. Ze względu na ich wysoką frekwencję we współczesnej przestrzeni komunikowania oraz różnorodność tematyczną z całą pewnością powiedzenia „Żyrafy wchodzą do szafy” oraz „Nie ze mną te numery, Brunner” trzeba włączyć do kanonu najbardziej znanych i rozpoznawanych tekstów kultury.

Działania prowadzone na tego typu tekstach najczęściej sprowadzają się do parafrazowania i trawestacji, czyli swobodnego przetworzenia tekstu, polegającego na zmianie jego formy lub treści w sposób umożliwiający dostrzeżenie jego związku z oryginałem. Trawestacja polega na zmianie stylu (z komicznego na poważny lub odwrotnie), przy czym zachowane są podstawowe elementy

⁴¹ *Dowcipy z kategorii Polak, Rusek i inni*, [online] <<http://www.dowcipy.jeja.pl/nowe,14,polak-rusek-i-inni.html>>, dostęp: 17.03.2017.

kompozycji utworu oraz jego temat. Trawestacja jest odmianą parodii, bywa też wykorzystywana w satyrze. Parafrazowanie tekstu polega na swobodnej (często żartobliwej) przeróbce utworu literackiego – tego rodzaju zabiegi cechuje dbałość o zachowanie podobieństwa do pierwowzoru. Parafrazowanie zwykle rozwija pierwowzór, ale może też upraszczać jego treści lub oddawać je za pomocą innych środków artystycznego wyrazu.

Na zakończenie tych rozważań trzeba jeszcze odpowiedzieć na pytanie, co jest przyczyną niesłabnącej popularności omówionych tekstów. Jedną z nich jest na pewno ciągle żywy (pomimo upływu lat) sentyment do PRL-u, zwłaszcza wśród dużej części społeczeństwa, która pamięta tamtą epokę. Czasy młodości zwykle wspomina się bardzo dobrze i chętnie wraca się pamięcią do tego, co się z nimi kojarzy. Kolejną przyczyną ich ponadczasowości jest chyba ten sam typ poczucia humoru (w dużej mierze uwarunkowany kulturowo), który, jak widać, niewiele zmienił się w ciągu lat. Nawet młodzi ludzie, którzy nie pamiętają epoki PRL-u i propagandy sukcesu, odnajdują w niej niezwykle przydatne dla siebie inspiracje, na co wskazują przywołane w tym artykule treści nawiązujące do tamtych lat. Obecnie nastała moda na to, co w jakiś sposób nawiązuje do PRL-u. Zainteresowanie tą epoką skutecznie podsycają media, które informują na przykład o pasjonowaniu się Toma Hanksa tak popularnymi niegdyś maluchami⁴².

Bibliografia

Materiały źródłowe

- Brodacka I., *Nie ze mną te numery Bruner. O manipulowaniu*, [online] <http://dakowski.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=6891&Itemid=44>, dostęp: 17.03.2017.
- Dialogi. „Komisja rozjemcza”*, [online] <www.alternatywy4.net/dg/komisja-rozjemcza,921.html>, dostęp: 21.02.2017.
- Dowcipy z kategorii Polak, Rusek i inni*, [online] <<http://www.dowcipy.jeja.pl/nowe,14,polak-rusek-i-inni.html>>, dostęp: 17.03.2017.
- Fenrych M., *Żyrafy wchodzą do szafy? Nie! Pod parasol*, [online] <<http://www.fakt.pl/wydarzenia/polska/zyrafy-wchodza-do-szafy-nie-pod-parasol/8rkk1we>>, dostęp: 12.02.2017.
- Kancelaria oszukiwała przedsiębiorców*, [online] <<http://wiadomosci.onet.pl/forum/kancelaria-oszukiwala-przedsiębiorcow-nawet-tysiac,737660,czytaj-popularne.html>>, dostęp: 17.03.2017.
- Łoniewski K., *W Poznaniu maratończycy dali radę*, [online] <<http://www.biegajmyrazem.pkobp.pl/aktualnosci/w-poznaniu-maratończycy-dali-rade/>>, dostęp: 17.03.2017.
- Maluch dla Toma Hanksa: Bielsko-Biała kupi mu fiata 126p. Bo wiadomo, że Tom Hanks kocha maluchy*, [online] <<http://www.dziennikzachodni.pl/wiadomosci/bielsko-biala/a/maluch-dla-toma-hanksa-bielskobiala-kupi-mu-fiata-126p-bo-wiadomo-ze-tom-hanks-kocha-maluchy,11490397/>>, dostęp: 22.03.2017.
- Moroz R., Pewińska G., *Dialogi, które weszły na stałe z filmu do naszego języka*, [online] <<http://warszawa.naszemiasto.pl/archiwum/dialogi-ktore-weszly-na-stale-z-filmu-do-naszego-jezyka,1779410,art,t,id,tm.html>>, dostęp: 18.02.2017.
- Myga M., *Felieton – Sobotobibok. Żyrafy wchodzą do szafy*, [online] <<http://www.pomorska.pl/wiadomosci/bydgoszcz/art/7085707,felieton-sobotobibok-zyrafy-wchodza-do-szafy,id,t.html>>, dostęp: 12.02.2017.

⁴² Zob. na przykład *Maluch dla Toma Hanksa: Bielsko-Biała kupi mu fiata 126p. Bo wiadomo, że Tom Hanks kocha maluchy*, [online] <<http://www.dziennikzachodni.pl/wiadomosci/bielsko-biala/a/maluch-dla-toma-hanksa-bielskobiala-kupi-mu-fiata-126p-bo-wiadomo-ze-tom-hanks-kocha-maluchy,11490397/>>, dostęp: 22.03.2017.

- Narodowy Korpus Języka Polskiego, [online] <<http://www.nkjp.uni.lodz.pl/index.jsp>>, dostęp: 16.03.2017.
- Nie ze mną te numery, Brunner – ja dobrze słyszę, co tam w środku siedzi*, [online] <<http://portal-polski.pl/polska/nie-ze-mna-te-numery-brunner--ja-dobrze-slysze-co-tam-w-srodku-siedzi-27196.text.htm>>, dostęp: 17.03.2017.
- [Wątek: Nie ze mną te numery Bruner], [online] <http://www.bankier.pl/forum/temat_re-nie-ze-mna-te-numery-bruner,18877061.html>, dostęp: 17.03.2017.
- Wałęsa do szefa gdańskiego IPN: „Nie ze mną te numery Bruner”*, [online] <<https://kresy.pl/wydarzenia/walesa-do-szefa-gdanskiego-ipn-nie-ze-mna-te-numery-bruner/>>, dostęp: 16.03.2017.
- [Zdjęcie zatytułowane „Żyrafy nie wchodzą do szafy!”, [online] <https://pl.tripadvisor.com/LocationPhotoDirectLink-g274812-d1536697-i172622668-Wroclaw_Zoo_Afrykarium-Wroclaw_Lower_Silesia_Province_Southern_Poland.html>, dostęp: 11.03.2017.
- Żyrafy wchodzą do e-szafy*, [online] <<https://www.wiecejmiejsca.pl/publikacje/zyrafy-wchodza-do-e-szafy/>>, dostęp: 15.02.2017.
- Żyrafy wchodzą do szafy*, [online] <<http://jankowskimarek.pl/2016/05/zyrafy-wchodza-do-szafy/>>, dostęp: 15.02.2017.
- Żyrafy wchodzą do szafy... ;):. Z wizyty na Zaruskiego przyszedł dziś 4-5 latki z przedszkola „Żyrafa”*, [online] <http://www.zaruski.pl/doc_510.html>, dostęp: 19.02.2017.
- „Żyrafy wchodzą do szafy...” czyli jak pozbyć się natrętnych telemarketerów*, [online] <<http://finanse.wp.pl/kat,1033691,title,Zyrafy-wchodza-do-szafy-czyli-jak-pozbyc-sie-natretnych-telemarketerow,wid,17078972,wiadomosc.html?icaid=118b58>>, dostęp: 14.03.2017.
- Żyrafy wchodzą do szafy, pawiany wchodzą na ściany*, [online] <<http://blogmamyitaty.blogspot.com/2011/05/zyrafy-wchodza-do-szafy-pawiany-wchodza.html>>, dostęp: 18.02.2017.
- Żyrafy wychodzą z szafy*, [online] <<http://modnie-zyrafywychodzazszafy.blogspot.com>>, dostęp: 11.03.2017.
- Żyrafy wychodzą z szafy, czyli życie na maksa*, [online] <<http://adamszustak.pl/zyrafy-wychodzaz-szafy-czyli-zycie-na-maksa/>>, dostęp: 12.03.1017.

Opracowania

- Burdel* [hasło], w: *Słownik języka polskiego*, [online] <<http://sjp.pwn.pl/szukaj/burdel.html>>, dostęp: 16.03.2017.
- Markiewicz H., *Literaturoznawstwo i jego sąsiedztwa*, Warszawa 1989.
- Markiewicz H., *Odmiany intertekstualności*, w: tegoż, *Literaturoznawstwo i jego sąsiedztwa*, Warszawa 1989.
- Nycz R., *Intertekstualność i jej zakresy*, w: tegoż, *Tekstowy świat. Poststrukturalizm a wiedza o literaturze*, Warszawa 1995.
- Sławiński J., *Słownik terminów literackich*, Wrocław 2008.
- Słownik języka polskiego*, [online] <<http://sjp.pwn.pl/html>>, dostęp: 16.03.2017.
- Słownik pojęć i tekstów kultury*, red. E. Szczęsna, Warszawa 2002.
- Tekst* [hasło], w: *Słownik języka polskiego*, [online] <<http://sjp.pwn.pl/slowniki/tekst.html>>, dostęp: 16.03.2017.
- Tekstowy świat. Poststrukturalizm a wiedza o literaturze*, Warszawa 1995.

Filmografia

- Alternatywy 4* (1986), reż. Stanisław Bareja.
- Kiler* (1997), reż. Juliusz Machulski.
- Miś* (1980), reż. Stanisław Bareja.
- Rejs* (1970), reż. Marek Piwowski.
- Rozmowy kontrolowane* (1991), reż. Sylwester Chęciński.
- Sami swoi* (1967), reż. Sylwester Chęciński.
- Seksmisja* (1983), reż. Juliusz Machulski.
- Stawka większa niż życie* (1968–1969), reż. Janusz Morgenstern, Andrzej Konic.
- Wyjście awaryjne* (1982), reż. Roman Załuski.

Streszczenie

Autorka artykułu charakteryzuje wybrane cechy tekstów kultury wywodzących się z czasów PRL-u oraz ich funkcje we współczesnej przestrzeni komunikowania społecznego. Kultowe cytaty z polskich filmów opowiadających o tamtym okresie, na przykład ze *Stawki większej niż życie* (1967–1969), z *Misia* (1981), *Seksmisji* (1983) czy *Rozmów kontrolowanych* (1991), są ciągle żywe i aktualne pomimo upływu lat. Na podstawie współczesnych tekstów kultury (przykładowo publikacji prasowych) można obserwować sposoby ich wykorzystania w przestrzeni komunikowania społecznego i debacie publicznej na różne tematy. Pojawiają się zarówno w debacie politycznej, w debacie publicznej na temat międzynarodowych stosunków gospodarczych, w dyskursie na tematy prawne i prawnicze, jak i w tekstach o tematyce sportowej, w odniesieniu do produkcji filmowych, w debacie na tematy światopoglądowe. Najczęściej są wykorzystywane w wersji oryginalnej, ale bywają też poddawane różnym modyfikacjom, na przykład wprowadza się modyfikacje leksykalne, które zachowują ogólny zakres semantyczny tekstu pierwotnego; stosuje się również modyfikacje gramatyczne itp.

Zanalizowane teksty kultury są poddawane różnym modyfikacjom, dzięki którym myśl odbiorcy kieruje się na nowe tory interpretacyjne i odczytuje on nowe (zmodyfikowane w stosunku do pierwotnego) obszary znaczeniowe.

**Giraffes Are Still Entering the Wardrobe? Iconic Texts
from the Polish People's Republic Times in the Modern Social
Communication Space**

Summary

The author of present paper describes selected features of culture-related texts from the times of the PRL (the Polish People's Republic) and their functions in the modern social communication space. Iconic quotes from Polish films, e.g. *Stawka większa niż życie* ([*Stakes Larger Than Life*], 1967–1969), *Miś* ([*Little Bear*], 1981), *Seksmisja* ([*Sexmission*], 1983) or *Rozmowy kontrolowane* ([*Controlled Calls*], 1991), etc. are still alive and have not become obsolete despite the passage of time. On the basis of the modern culture-related texts (such as press articles), one can see the ways those old texts are employed in the social communication space and public discourse referring to various issues. They can be spotted in political debates, discussions concerning international economic relationships, legal issues, as well as sports, film, and viewpoint-related topics. They are most often employed in their original version, but sometimes they are subjected to modifications, for instance: lexical modifications which preserve the main semantic range of the primary text; grammatical modifications, etc.

The analysed culture-related texts undergo various modifications thanks to which recipients can develop new interpretations. As a result, they identify new lexical fields (modified in comparison with the primary field).